

Септември 2020 година

Прашања и одговори во врска со платниот промет со странство при трансакции со хартии од вредност

Во рамки на одговорите на овие прашања, е дадено објаснување за постапување при платниот промет со странство врз основа на купопродажба на хартии од вредност во странство, коишто се вршат преку домашна банка/брокерска куќа. Притоа, банката ги обработува приливите/одливите врз основа на трансакциите со хартии од вредност во странство согласно со Упатството за вршење на платниот промет со странство, а во овие одговори издвоено се посочени само оние случаи каде што е потребно прецизирање на обрасците или шифрите на основата. Банката ги евидентира средствата на клиентите на сметките за вложување во хартии од вредност во странство согласно со прописите за сметководство и важечките сметководствени стандарди, за што соодветно треба да ги усогласи и своите интерни сметководствени процедури.

Во однос на статистичкото известување до Народната банка, тековно физичките лица и нефинансиските правни лица немаат обврска да известуваат за своите вложувања во хартии од вредност на странските пазари. Засега, Народната банка овие трансакции ќе ги следи преку тековниот систем за известување со којшто располага, а во понатамошниот период ќе се направи оценка за потребата за промена, што секако ќе биде навремено и соодветно комуницирано со субјектите коишто ќе известуваат.

1. Прашање: Ве молиме за појаснување околу начинот на вршење на платниот промет со странство врз основа на купопродажба на хартии од вредност во странство од страна на резиденти.

Одговор:

I. Вложување од страна на резидентите во хартии од вредност во странство преку овластена банка

За потребите за вршење на платниот промет со странство поврзани со вложување во хартии од вредност во странство од страна на резиденти, банката согласно со членот 7 од Упатството на Комисијата за хартии од вредност за начинот на работење со хартии од вредност за брокерските куќи и овластените банки надвор од Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Упатството на КХВ), отвора посебна сметка во девизи и посебна сметка во денари.

A. Плаќање (одливи)

Доколку резидентот располага со девизи, за целите на плаќањето кон странски финансиски посредник (странски брокер/банка), потребно е да ги пренесе девизните средства на посебната сметка во девизи во банката. Овој пренос се врши со образецот 746 со шифрата 625.

Доколку резидентот правно лице¹ не располага со девизи, може да склучи трансакција на девизниот пазар за купување девизи, врз основа на договорот склучен со банката за извршувањето на услугата вложување во хартии од вредност во странство, којшто се смета како потврда за исполнување на условот од член 31, став 4 од Законот за девизно работење. Банката, врз основа на договорот со клиентот и приложената документација предвидена во точка 41 став 1 алинеја 6 од Упатството за начинот за вршење на платниот промет со странство, може да му продаде девизи и да ги стави на посебната сметка во девизи заради извршување на плаќањето кон странскиот финансиски посредник за целите на купување хартии од вредност.

Како налогодавач во образецот 1450 може да се јави банката (доколку врши старателски/брокерски² услуги за клиентот) или самиот клиент (доколку банката не врши старателски услуги за клиентот). Во полето за забелешка задолжително треба да е наведено дека се работи за плаќање за резиденти – физички или правни лица, за целите на купување хартии од вредност во странство. Доколку постои информација, треба да биде наведена и хартијата од вредност и соодветниот ИСИН на хартијата.

Б. Наплата (приливи)

Пристигнатиот прилив од продажба/приноси на хартии од вредност во странство се распоредува на посебната сметка во девизи. Потоа, со образецот 746 се распоредува на трансакциска сметка на клиентот во девизи (член 7 став 3 од Упатството на КХВ). Клиентот може да иницира склучување на трансакција на девизен пазар заради конверзија на девизниот прилив во денари.

II. Вложување од страна на резидентите во хартии од вредност во странство преку домашна брокерската куќа

Врз основа на склучениот договор за вложување во хартии од вредност во странство помеѓу резидентот и домашната брокерска куќа, брокерската куќа отвора посебна сметка во девизи и посебна сметка во денари кај овластена домашна банка. Носител на посебната сметка е брокерското друштво, при што банката не е должна да располага со посебна аналитика за средствата на клиентите (оваа аналитика треба да ја поседува брокерската куќа).

А. Плаќање (одливи)

Доколку резидентот располага со девизи, за целите на вршење на плаќањето кон странски финансиски посредник, потребно е да ги пренесе девизните средства со налог 746 шифра 625 на посебната девизна сметка на брокерската куќа отворена кај домашната банка.

Доколку резидентот правно лице³ не располага со девизи, уплатува денари на посебната сметка на брокерската куќа во домашната банка. Брокерската куќа врз основа на договорот за извршувањето на услугата вложување во хартии од вредност во странство, склучен со клиентот правно лице, којшто се смета како потврда за исполнување на условот од член 31, став 4 од Законот за девизно работење, може да склучи трансакција на девизен пазар за купување девизи.

¹ Членот 31 од Законот за девизно работење не ги ограничува целите за кои резидент физичко лице може на пазарот да купува и да продава странски платежни средства.

² Банката се смета дека врши брокерски услуги за клиентот при купување/продавање странски хартии од вредност, кога за сметка на клиентот ќе направи извршување (англ. Execution) на трансакцијата со соодветна хартија од вредност на меѓународниот ОТС-пазар.

³ Членот 31 од Законот за девизно работење не ги ограничува целите за кои резидент физичко лице може на пазарот да купува и да продава странски платежни средства.

Како налгодавач во образецот 1450 може да се јави банката (доколку врши старателски услуги за клиентот), брокерската куќа (доколку таа врши услуги чување на хартии од вредност) или самиот клиент (доколку ниту банката ниту брокерската куќа не врши старателски услуги/чување на хартии од вредност за клиентот). Во полето за забелешка задолжително треба да биде наведено дека се работи за плаќање на резиденти – физички или правни лица, за целите на купувањето хартии од вредност во странство. Доколку постои информација, треба да биде наведена и хартијата од вредност и соодветниот ИСИН на хартијата од вредност.

Б. Наплата (приливи)

Пристигнатиот прилив од продажба/приноси на хартии од вредност во странство се распоредуваат на посебната девизна сметка на брокерската куќа во банката, со образецот 743. Согласно со инструкциите на резидентот, брокерската куќа се обраќа до банката заради изработка на образецот 746 со шифрата 625 и пренос на девизите на девизна сметка на клиентот. Клиентот може да иницира склучување трансакција на девизниот пазар заради конверзија на девизниот прилив во денари.

III. Вложување од страна на резидентите во хартии од вредност во странство преку странски финансиски посредник

При купување хартии од вредност во странство преку странски финансиски посредник (странски брокер/странска банка), при платниот промет со странство (покрај соодветната документација, т.е. налог за извршување трансакција или договор или друг документ со кој може да се потврди трансакцијата или воспоставувањето деловен однос меѓу резидентот и странскиот финансиски посредник), во налогот за плаќање или за наплата задолжително треба да биде наведена основата, односно јасно да биде наведено дека се работи за купување хартии од вредност во странство.

Ова се применува во случаите кога брокерските услуги ги врши овластен странски брокер и овластена странска банка и не се смета дека резидент отвора и има сметка во странство спротивно на условите од Законот и Одлуката за начинот и условите под кои резидентите коишто не се овластени банки, можат да отвораат и да имаат сметки во странство. Во своите интерни процедури за работа, банката треба да ги определи документите коишто ќе ги прифаќа како соодветни за оваа основа, односно за потврдување на трансакцијата или воспоставувањето деловен однос меѓу резидентот и странскиот финансиски посредник (како на пример, потврда од странскиот брокер/банка за отворање клиентска сметка на резидентот за работи со хартии од вредност во странство/наменска сметка за тргување со хартии од вредност отворена на име на резидентот кај странска банка овластена за тргување и инструкциите за полнење на таа сметка итн.).

Банката го обработува пристигнатиот прилив од продажба/приноси на хартии од вредност во странство согласно со делот одобрување наплата на тековна сметка на корисникот на наплатата од Упатството за начинот за вршење на платниот промет со странство.

IV. Трансакции врз основа на договор за управување со портфолио склучен со клиент – резидент

Во случај одредено домашно правно лице, врз основа на добиена согласност од надлежен орган, да врши услуга на управување со портфолио на хартии од вредност по налог и за сметка на индивидуален клиент (согласно со Законот за хартии од вредност) или да врши управување со средства за сметка на индивидуален клиент (согласно со Законот за инвестициски фондови) или управување со средства и портфолио на хартии од вредност за клиенти (согласно со Законот за банките), банката што ја врши услугата платен промет со странство воспоставува деловен однос со ова домашно правно лице за целите на платниот промет со странство. Врз основа на склучениот договор на домашното лице со клиентот резидент, банката постапува според инструкциите на ова домашно правно лице што се поврзани со услугата управување со портфолио и за целта на ваквите трансакции. Следствено, ова лице ќе треба да отвори посебна денарска сметка преку која ќе се вршат уплати и исплати на парични средства меѓу ова домашно правно лице и неговите клиенти резиденти, како и посебна девизна сметка преку која ќе се вршат трансакциите за управување со портфолиото кон странство. Како налогодавач во обрасците за платен промет со странство, како и налогодавач на куповните и продажните трансакции на девизниот пазар, ќе се јавува домашното правно лице врз основа на договор. Во полето за забелешка задолжително треба да биде наведено дека се работи за плаќање на резиденти - физички или правни лица, за целите на купувањето хартии од вредност во странство. Доколку постои информација, треба да биде наведена и хартијата од вредност и соодветниот ИСИН на хартијата од вредност.

2. Прашање: Ве молиме за појаснување околу начинот на вршење на платниот промет со странство врз основа на купопродажба на хартии од вредност во земјата од страна на нерезиденти.

Одговор: При купување хартии од вредност во земјата по налог на нерезидент, нерезидентот уплатува денари на клиентска сметка на банката/брокерската куќа кај Народната банка (доколку располага со денари) или уплаќа девизи на посебната девизна сметка на банката или на брокерот отворена во домашна банка (доколку не располага со денари). Брокерот, врз основа на склучениот договор со клиентот ги продава девизите на девизниот пазар и денарите ги пренесува на клиентската сметка во Народната банка.

При продажба на хартии од вредност во земјата по налог на нерезидент, банката/брокерот може средствата од клиентската сметка во Народната банка да ги уплати на денарската сметка на нерезидент. Доколку нерезидентот нема денарска сметка или дал инструкција средствата да му бидат префрлени на девизна сметка (во домашна банка или во странство), банката/брокерот може да се јави на девизниот пазар заради купување девизи, коишто со налог 1450 преку посебната девизна сметка ги дозначува на сметката на нерезидентот.

3. Прашање: Ве молиме за појаснување околу начинот на вршење на платниот промет со странство врз основа на купопродажба на хартии од вредност во странство од страна на нерезиденти, дали е дозволено и која основа за плаќање/наплата да се користи во соодветните налози?

Трансакциите за купопродажба на хартии од вредност во странство преку домашна банка/брокерска куќа од страна на нерезиденти се соодветно опфатени со Упатството на КХВ (член 1 и член 3). Платниот промет за овие трансакции се врши согласно со одредбите од Упатството за начинот на вршење на платниот промет со странство, во делот „Полагање и подигање депозити и ефективни странски пари на тековна сметка на нерезидент“.

Притоа, како што е наведено во овој дел од Упатството, со оглед на тоа дека станува збор за трансакција со која нерезидент купува/продава странски хартии од вредност, во налозите од платниот промет треба да се применуваат основите 547 или 548 (повлекување депозит/примен депозит).